

(The National Interest, 13.7.2010)

Од тренутка стварања НАТО пре више од шест деценија Европљани све више штеде на одбрани. Континент, који је у суштини банкротирао, у очајању креше државне расходе а издвајања Европе за војне потребе и даље ће се још више смањивати. Ни финансијско стање Вашингтона није боље: САД такође морају смањивати војне расходе, нарочито оне за Европу.

Трансатлантска алијанса формирана је 1949. године, када су се погоршали односи са Совјетским Савезом. Лик Црвене армије, који се пробијао кроз коридор у подручју Фулде, постао је кошмар Запада.

У првим годинама постојања Алијансе њени европски чланови су се из сасвим разумљивих разлога усредсредили на обнављање економије. Али су увек остављали тешко бреме војних расхода на леђима САД.

Вашингтон је редовно молио своје савезнике да повећају војна издвајања и они су редовно пристајали на то. Потом, исто тако редовно, нису држали реч наводећи као оправдање унутрашње потребе и политичке тешкоће. До 80-их година прошлог века Европљани су већ активно били против америчких иницијатива у Централној Америци и на другим местима. Али Америка је наставила да штити своје заблуделе савезнике.

Затим је наступио крах комунизма. И шта ће сада неке НАТО, који је у суштини био антисовјетска алијанса?

Европа данас нема потребе да се од било кога штити. Нема више страшне Црвене армије. Москва поседује тек ограничене ненуклеарне снаге и не намерава да маршира на Варшаву или Будимпешту, да и не говоримо о Берлину и Паризу. Европска Унија у целини има више становника и снажнију економију од Америке.

Присталице НАТО најпре су наступале са предлозима да се Алијанса бави борбом против незаконите трговине наркотицима и заштите средине. Затим је Алијанса почела да промовише идеју о регионалним интеграцијама остварујући своје ширење у Централној и Источној Европи. Све те мисије нису имале нарочитог смисла. ЕУ је увек боље излазила на крај са задацима невојног карактера.

Потом је НАТО изашао изван зоне своје одговорности започевши агресију против Србије, која није представљала опасност ни по једну од чланица Алијансе. Циљ се сводио на регулисање етничког конфликта на Косову. Међутим, Балкан је био значајнији за Европу него за САД.

Сада имамо мисију у Авганистану. Нажалост, рат у Авганистану и даље је углавном амерички рат. Најзначајнију савезничку помоћ пружа јој тек омања група држава и та би се помоћ могла организовати на билатералној основи. (Аустралија то већ чини изван оквира НАТО). Већина европских држава упутила је у Авганистан тек малобројне војне контингенте ограничивши њихово учешће у борбеним операцијама низом услова и ограда. Сви се они налазе далеко од бојног поља. И сви размишљају о томе како да што пре оду одатле.

У међувремену, ширење НАТО довело је до тога да је Америка постала мање заштићеном. Укључивање у састав Алијансе балканских и прибалтичких држава додало јој је масу нових обавеза, али не и нових могућности. Улазак у НАТО Грузије и Украјине још више би продубило такву ситуацију, пошто би у редовима Алијансе могле да настану огромне црне рупе безбедности. Ни ова ни она земља чак ни одвојено немају никакве везе са безбедношћу Америке. Чланство САД у НАТО требало би да обезбеди заштиту Америке, а не безбедност других земаља на рачун повећања ризика за Американце.

Важно је нешто друго. Европљани, као и до сада, одбијају да развијају своје оружане снаге, које гарантују реализацију спољне и одбрамбене политике Европе. Генерални секретар НАТО Андре Фог Расмусен признаје да ће такав систем “остати као папирнати тигар ако не буде конкретног доприноса тамо где је потребан конкретни војни допринос”.

Међутим, нема никаквих шанси да ће такви доприноси и уследити. Већина европских

држава током последњих деценија редовно смањује војне расходе. Свега пет земаља извршава захтеве НАТО о издвајању два одсто националног БДП за потребе одбране. Неке државе издвајају ближе једном проценту, па и мање. И та се издвајања могу још смањивати. Према писању „Wall Street Journal“-а: “Владе Француске, Немачке, Шпаније и Италије, које су предузеле мере стриктне штедње као одговор на европску дужничку кризу, обећале су да у кресању издвајања средстава неће поштедети ни своје оружане снаге”. А министар одбране Велике Британије Лајем Фокс је преузео на себе обавезу да ће кресање вршити “беспоштедно и без сентимента”.

У Авганистану се сада налази отприлике 40.000 војника из земаља Европе и тај ће се број смањивати. Упућивање војске у Авганистан нигде не ужива популарност. Недавно је влада Холандије пала због спора о продужењу боравка њених војника у Авганистану. Чак и британски политичари говоркају да би требало вратити своју војску кући.

Нови чланови НАТО, који би се, чини се тако, морали још више бринути због разљућеног “руског медведа” понашају се исто тако. У свом чланку за Институт за стратешке студије пуковник Џоел Хилисон истиче: “Иако су се војни расходи Русије после 2001. године почели повећавати, просечно војно оптерећење нових земаља чланице Алијансе и даље је постепено смањивано”.

Неки Американци изливају свој гнев на Европљане називајући их одрпанцима, па и горим именима. На пример, Роберт Каплан говори о европској “декаденцији”. Он пише овако: „Пошто се европски патриотизам распршио, владе земаља Европе не могу више тражити жртве од својих народа када се решавају питања рата и мира. Ма како то изгледало парадоксално, победивши у Хладном рату, ми смо изгубили Европу“.

Министар одбране Роберт Гејтс био је нешто учтивији када је у фебруару ове године изјавио: „Демилитаризација Европе, када значајан део становништва и политичке класе гаји предубеђења против војне силе и са њом повезаних ризика – претворила се из тековине 20. века у препреку на путу осигурања регионалне безбедности и стабилног мира у 21. веку“.

Несумњиво је да војна сила у нашем опасном свету може да донесе своју корист. Али однос према рату као још једној варијанти у спољнополиитчком деловању може бити још већа „препрека на путу осигурања реалне безбедности и стабилног мира“. Годинама је влада САД водила сумњиве ратове и разметала се претњама чинећи Америку мање

заштићеном. У таквим случајевима европске присталице мира били су чешће у праву од Американаца.

Међутим, маштање о препороду трансатлантске алијансе живо је као и пре. Такозвана „експертска група“, на челу са бившим државним секретаром Мадлен Олбрајт, објавила је средином маја свој извештај „НАТО 2020: гарантована безбедност, динамична узајамна сарадња“. У том документу присутан је позив на стварање „нове стратешке концепције“, која укључује следеће: заштиту Европе, борбу против нетрадиционалних опасности, деловање изван граница Алијансе, победу у Авганистану, спречавање криза, стварање нових партнерстава, „учешће у свестраним прилазима решавању сложених проблема“, сарадња са Русијом, укључивање у састав НАТО нових чланова, јачање војног потенцијала, очување и одржавање нуклеарног оружја, стварање противракетне одбране, одговори на сајбер нападе, претварање НАТО у „динамичнију алијансу“ и, најзад, не и последње по значају – „прича о историји НАТО“.

Недавно је за Институт за истраживања проблема безбедности ЕУ био припремљен опширнији извештај у коме је био присутан позив на стварање војног потенцијала, сразмеран „цивилном становништву“. У извештају је такође упућен позив Европи да „делује аутономно од НАТО“, зашта је потребно стварање „целовите европске команде за планирање и извођење војних операција“.

То су веома амбициозни циљеви за земље које до 2020. године неће имати ни армију ако наставе да таквом динамиком крешу војне расходе. У суштини, постоји мало опасности против којих би се Европљани морали наоружавати. Русија може лемати злосрећну Грузију, али покушаји да се прогута Украјина или Пољска нешто је сасвим друго. А руска офанзива на запад вероватна је колико и инвазија са Марса.

Наравно, догађаји у свету утичу на Европљане. Али, пошто нема опасности по егзистенцију тих држава, сви ратови ће бити више ратови по избору него по неопходности. И сваку корист је потребно поредити са трошковима. Колико заправо конкретно кошта Европљане издржавање Карзајевог клана, који се налази на власти у Авганистану? Када је реч о Авганистану, већ сада се намеће осећање да нечег таквог више никада не треба да буде. Министар одбране Немачке предложио је недавно четири нова ограничавајућа критеријума, почев од „озбиљне и неизбежне опасности по члана НАТО“.

Авганистанска мисија би највероватније пропала по сва четири критеријума у тренутку истицања предлога о њеном спровођењу, да не говоримо како би пропала мерена данашњим даном. Главни проблем, тврди Ендрју Бачевић са Бостонског универзитета, носи културни карактер: Европљани су изгубили своју крвожедност. Дакле, пише Бачевић, напори за претварање НАТО „из одбрамбене алијансе у инструмент пројектовања силе“ просто је још један покушај осуђен на неуспех да се „препороди европски борбени дух“. А то се неће догодити.

Уместо да придикују Европи због минорних улагања у војску – нарочито после огромних напора усмерених у правцу одбијања континента од намере да делује самостално – САД би требало да омогуће самим Европљанима да одговарају за последице свог деловања. То значи да је потребно повући америчку војску и оставити НАТО Европи. Континентална одбрана требало би да буде прерогатив ЕУ, а прва два слова у називу НАТО (*North Atlantic* – северноатлантски) требало би брисати, мада то зависи и од тога какав ће избор учинити Канада. А ако земље чланице буду дале предност томе да сачувају своје скупе и убитачне државе свеопштег благостања, нека им тако и буде, шта се ту може.

Обе стране ће, свеједно, бити заинтересоване за војну сарадњу на питањима која су од обостраног интереса. Вашингтон једноставно нема никаквих интереса на Балкану. Нема тамо више никаквих опасности по САД, нема ратова, нема америчке војске. Већина Европљана мисли да је рат у Авганистану амерички рат. САД су дужне да траже подршку оних земаља које сматрају своје учешће питањем глобалне безбедности, а не солидарности са Алијансом.

Од ништа мање важности је и то да САД морају да смене свој војни буџет. Укупна сума војних издвајања премашује 700 милијарди долара. То је скоро половина светских војних расхода. Али очигледних и озбиљних опасности по Америку данас нема – једино од мало вероватног нуклеарног напада од стране Русије. САД немају никаквих основа да издвајају своја ограничена средства за заштиту успешних и густо насељених земаља савезница, пре свега у Европи, а такође у Азији.

У хладноратовској епохи амерички лидери плашили су се последица које су могле да настану због немарности њихових савезника. Данас ће од својих грешака страдати сами савезници, а не Америка.

Напустити Европу

Пише: Даг Бендоу
недеља, 25 јул 2010 18:08

Европа је банкротирала. Она троши мање пара на одбрану. Америка је такође банкротирала. Али она троши више пара на одбрану. И, осим тога, штити Европу.

Дошло је време за промене. Уколико администрација не стане на чело тог покрета, ствар у своје руке треба да преузме Конгрес, користећи полуге буџетских издвајања.

Даг Бендоу је старији научни сарадник Института Кејто, бивши специјални саветник председника САД Роналда Регана.